

УДК 159.922

В.І. Барко,

доктор психологічних наук, професор,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-4962-0975,

Л.А. Кирієнко,

провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0001-9394-1288,

В.В. Барко,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-3836-2627

ТЕОРЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ОПИТУВАЛЬНИКІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КОНКУРСУ НА ЗАНЯТТЯ КЕРІВНИХ ПОСАД У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемі розробки теоретичних засад і методичного психодіагностичного інструментарію проведення процедури конкурсу на заняття керівних посад у системі Національної поліції України. Викладено теоретичні основи і внутрішню структуру процесу діагностики професійної придатності особистості до керівної діяльності. При розробці моделі психодіагностики професійної придатності і перевірці висунутої гіпотези реалізовано концепцію, у якій визначальною типологічною діагностичною ознакою є наявність на всіх рівнях особистості емоційно-динамічного патерну, який проявляється в одній або декількох провідних тенденцій. Наведено результати експериментального дослідження, спрямованого на визначення ступеня зв'язку між базовими шкалами поширених особистісних опитувальників у межах моделі, яка відображає контрастні індивідуально-психологічні властивості. Запропоновано комплекс психодіагностичних методик, які уможливають системне прогнозування професійної придатності кандидатів на керівні посади поліції.

Ключові слова: Національна поліція, психодіагностичні методики, психологічний відбір, конкурс, керівні посади, провідна тенденція, професійна придатність.

Статья посвящена проблеме разработки теоретических основ и психодиагностического инструментария проведения процедуры конкурса на занятие руководящих должностей в системе Национальной полиции Украины. Представлены теоретические основы и внутренняя структура диагностики профессиональной пригодности личности к руководящей деятельности. При разработке модели профессиональной пригодности реализована концепция, в которой определяющим типологическим диагностическим признаком является присутствие на всех уровнях личности эмоционально-динамического паттерна, проявляющегося одной

или несколькими ведущими тенденциями. Представлены результаты экспериментального исследования, направленного на определение степени связи между базисными шкалами популярных личностных опросников в рамках модели, отражающей контрастные индивидуальные свойства. Предложен комплекс психодиагностических методик, которые позволяют системно прогнозировать профессиональную пригодность кандидатов на руководящие должности полиции.

Ключевые слова: *Национальная полиция, психодиагностические методики, психологический отбор, конкурс, руководящие должности, ведущая тенденция, профессиональная пригодность.*

Одним із напрямів підвищення ефективності діяльності Національної поліції України є вдосконалення системи професійного добору керівних кадрів. Дослідження показують, що наявні вітчизняні системи психодіагностики і прогнозування придатності керівників-правоохоронців, які використовуються у процесі професійного психологічного відбору, характеризуються фрагментарністю, відсутністю чітких методологічних орієнтирів. Особливо це стосується такої поширеної групи психодіагностичних методик, як суб'єктивні опитувальники. Тому дедалі більш актуальною стає проблема теоретичного обґрунтування, розробки та підбору ефективних і надійних психодіагностичних засобів, використання яких уможливило б здійснення підбору керівників поліцейських підрозділів, котрі за своїми індивідуальними якостями найбільш відповідають професійним вимогам. Тому **метою** цієї статті є розкриття теоретичних підходів, що можуть бути покладені в основу розробки психологічного інструментарію для проведення конкурсу на заняття керівних посад у Національній поліції.

Питанням організації та здійснення професійного відбору керівного персоналу правоохоронних органів приділяли увагу вітчизняні й зарубіжні дослідники – О.М. Бандурка, В.І. Барко, О.В. Землянська, В.О. Криволапчук, О.І. Кудерміна, В.О. Лефтеров, О.М. Цільмак, С.І. Яковенко; П. Айнсворт, М.І. Мягих, В.Є. Петров, А. Сошников та інші [1; 3; 4; 6; 7]. Аналіз теорії та практики професійного психологічного відбору керівників засвідчив, що у процесі вивчення особистості кандидатів на керівні посади традиційно увага зверталась на значну кількість якостей та індивідуальних рис. Наказом МВС України від 25.12.2015 № 1631 “Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських” затверджено типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, який передбачає тестування кандидатів з метою вивчення загальних здібностей і навичок, а також особистісних характеристик обстежуваних, однак перелік таких здібностей і характеристик відсутній. Дослідження показало, що з метою діагностики профпридатності керівного складу традиційно використовувались численні опитувальники для визначення особливостей характеру, емоційно-вольової та мотиваційної сфери особистості, проте поза увагою нерідко залишаються фундаментальні індивідуально-психологічні характеристики, від яких, насамперед, залежить успіх управлінської правоохоронної діяльності – неусвідомлювані мотиви і риси характеру, стресостійкість, відкритість досвіду, принциповість, лояльність і толерантність [7; 13]. Також недостатньо уваги приділялось використанню методів і засобів, які дозволяють оцінити емоційний інтелект кандидата, його комунікативний потенціал і управлінські здібності. Нерідко опитувальники підбирались без урахування вимог оптимальності, не об'єднувались загальною теоретичною концепцією, їх використання не забезпечувало отримання чіткого прогнозу успішності діяльності особистості.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше авторами на основі експериментального дослідження запропоновано нові теоретичні підходи до підбору методичного психодіагностичного інструментарію проведення процедури конкурсу на заняття керівних посад у системі Національної поліції України.

З метою розробки дієвої системи психологічного відбору керівників поліцейських підрозділів варто, насамперед, визначити вихідні методологічні позиції, які можуть бути покладені в основу концепції психодіагностики професійної придатності поліцейського менеджера. Відомо, що психодіагностика професійної придатності та надійності традиційно заснована на уявленні про властивості (риси) як відносно стійкі характеристики людини, що мало змінюються з часом і дозволяють прогнозувати її поведінку (Р. Кеттелл). Математично сказане можна представити формулою: $V = f(p \times s)$, де V – поведінка, p – риса, s – ситуація.

Під рисою (*trait*), або якістю (*personal quality*), розуміється стійка описова перемінна, яка зумовлює поведінку людини і формується під впливом організмичного, індивідного й особистісного рівнів. Припускається, що форми поведінки, які відповідають якостям (рисам), досить стійкі та проявляються в різноманітних ситуаціях, що визначає їх транситуативну стабільність.

Проте це основне положення теорії рис цілком слушно зазнає критики, оскільки поведінка певною мірою ситуативно специфічна, тобто залежить не лише від рис, а й від особливостей конкретної ситуації. Слід зазначити, що підсистема конституціональних рис (властивостей) не є культурно і популяційно специфічною, отже, психодіагностика цих рис дозволяє прогнозувати поведінку людини лише в дуже широкому класі ситуацій. Прихильники теорії рис розробили декілька моделей особистості (точніше індивідуальності), серед яких найбільш відомими є моделі Г.Ю. Айзенка, Р. Кеттелла, Л.М. Собчик.

Теорія Г.Ю. Айзенка побудована за ієрархічним принципом і включає опис трьохфакторної моделі психодинамічних властивостей (екстраверсія – інтроверсія, нейротизм – стабільність і психотизм), причому перші два фактори є вихідними (суперрисами). Модель Айзенка є ортогональною, тобто фактори незалежні один від одного і некорелюють між собою. Згідно з Л.М. Собчик, базовими ортогональними рисами є екстраверсія – інтроверсія і нейротизм – агресивність, вони доповнюються також ортогональними факторами ригідність – емотивність і сенситивність – спонтанність. Теорія Р. Кеттелла ґрунтується на побудові на основі рис особистісного профілю, тобто їх сукупності, що дозволяє прогнозувати поведінку людини в певній ситуації. У структурі особистості Р. Кеттелл виділяв визначальні та другорядні риси, за функціональною ознакою він виокремлював темпераментні, характерологічні й динамічні (ті, які забезпечують активність у досягненні мети).

Подальші дослідження індивідуальних відмінностей у поведінці, класифікація їх за категоріями особистісних якостей із використанням факторного і кластерного аналізу дозволила виокремити п'ять факторів, які виявили стійкість у різних вибірках і соціокультурних умовах (П. Коста, Р. Мак-Кра). Отримана структура особистості отримала назву "Велика п'ятірка" і містить такі виміри (в дужках наводяться прикметники, що отримали найбільші факторні навантаження): 1) екстраверсія (комунікабельний, енергійний, активний); 2) лагідність (сенситивний, добросердечний, довірливий, схильний до співробітництва, неконфліктний); 3) сумлінність (наполегливий, добросовісний, відповідальний, дисциплінований, організований); 4) нейротизм (неспокійний, невротичний, пригнічений); 5) відкритість досвіду (інтелект, фантазія, незалежність мислення, нестандартність). На

основі п'ятифакторної моделі особистості розроблений особистісний опитувальник NEO PI-R або “Локатор великої п'ятірки”.

У процесі дослідження нами була висунута гіпотеза стосовно того, що усі зазначені теорії можуть об'єднуватися в межах загального базового методологічного підходу, який ґрунтується на ідеях, розроблених Г. Айзенком і Л.М. Собчик. Цей підхід заснований на ортогональній моделі особистості й умовно може бути названий “Концепція провідних тенденцій”. При розробці оптимальної моделі психодіагностики профпридатності та перевірці висунутої гіпотези ми дотримувались концепції, у якій визначальною типологічною ознакою є наявність на всіх рівнях особистості емоційно-динамічного патерну, що проявляється однією або декількома провідними тенденціями [6; 7]. Провідна тенденція – стійка, стрижнева якість особистості, яка сягає корінням типу вищої нервової діяльності, конституціонально заданих властивостей нервової системи і надалі визначає індивідуальні властивості адаптаційних механізмів, стиль мислення, міжособистісної поведінки, силу потреб і мотивації, тип реакції на стрес. Стійка провідна індивідуально-особистісна тенденція (тенденції) впливає на формування більш високих рівнів орієнтації особистості – соціальної спрямованості, ієрархії цінностей, свідомої мотивації, моральних орієнтирів. Інтегративним центром цього конструкта є самосвідомість, яка включає усвідомлене “Я” в контексті соціальних відносин.

Відповідно до розглядуваного методологічного підходу індивідуально-особистісна типологія при визначенні професійної придатності особистості до діяльності має базуватися на протиставленні контрастних властивостей, які є ортогональними: інтроверсія – екстраверсія, тривожність – агресивність, лабільність – ригідність, сензитивність – спонтанність. Ці властивості співвідносяться з параметрами нервової системи: активованість – інактивованість, лабільність – інертність, динамічність збудження – динамічність гальмування, сила – слабкість).

З метою перевірки такої гіпотези нами проведено експериментальне дослідження, спрямоване на визначення ступеня зв'язку між базовими шкалами деяких поширених особистісних опитувальників у межах ортогональної моделі, яка відображає зазначені контрастні індивідуально-психологічні властивості. Оскільки таких нараховується вісім, для дослідження обрано надійні та валідні психодіагностичні методики, що уможливають діагностику зазначеної кількості рис, а саме: 1. *“Індивідуально-типологічний опитувальник”*, ІГО (Л.М. Собчик), містить вісім однойменних шкал (1 – екстраверсія; 2 – спонтанність; 3 – агресивність; 4 – ригідність; 5 – інтроверсія; 6 – сензитивність; 7 – тривожність; 8 – лабільність); 2. *“Стандартизований метод дослідження особистості”*, СМДО (Л.М. Собчик), містить 10 основних шкал (1 – надконтроль; 2 – депресивність; 3 – демонстративність; 4 – імпульсивність; 5 – жіночність; 6 – ригідність; 7 – тривожність; 8 – індивідуалістичність; 9 – оптимізм; 0 – соціальна інтроверсія); 3. *Проективний тест “Метод портретних виборів”*, МПВ (Л. Сонді), містить вісім шкал ваблень (1 – сексуальна недиференційованість; 2 – садизм; 3 – епілептоїдність; 4 – демонстративність; 5 – кататонічні прояви; 6 – паранояльні тенденції; 7 – депресивність; 8 – маніакальність); 4. *Опитувальник “Локатор великої п'ятірки”*, ЛВП (Дж. Ховард, П. Медина), містить п'ять шкал: 1 – екстраверсія; 2 – лагідність; 3 – сумлінність; 4 – нейротизм; 5 – відкритість досвіду; 5. *Опитувальник “Діагностика міжособистісних відносин”*, ДМВ (Т. Лірі), передбачає вісім типів міжособистісних відносин: 1 – владно-лідуючий; 2 – незалежно-домінуючий; 3 – прямолінійно-агресивний; 4 – недовірко-скептичний; 5 – покірсно-сором'язливий; 6 – залежно-слухняний; 7 – співпрацюючий-

конвенційний; 8 – відповідально-великодушний). Основною методикою визначення провідних тенденцій є опитувальник ІТО, розроблений Л.М. Собчик саме з цією метою, який характеризується високою надійністю і валідністю; саме за шкалами цього опитувальника проводилось зіставлення шкал інших тестів.

Вибірка складалась із керівників середньої ланки, які очолюють підрозділи патрульної та кримінальної поліції, що підвищували кваліфікацію на базі Харківського національного університету внутрішніх справ. Обстежено 60 осіб (усі – чоловіки, середній вік – 32 роки). Опитування здійснювалось на добровільній основі у груповій формі, використовувались двомовні (україно- і російськомовні) тексти опитувальників. Результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Кореляції шкал ІТО зі шкалами інших психодіагностичних методик

№	Шкали ІТО	Шкали СМДО	Шкали Сонді	Шкали ЛВП	Шкали ДМО
1	<i>екстраверсія</i>	0,59 (9)	0,61 (8)	0,49 (1)	0,48 (8) 0,44 (1)
2	<i>спонтанність</i>	0,68 (4)	0,55 (3)	?0,52 (2)	0,45 (2)
3	<i>агресивність</i>	0,66 (3)	0,64 (3)	?0,48 (2)	0,56 (3)
4	<i>ригідність</i>	0,63 (6) 0,66 (8)	0,70 (6) 0,48 (2)	0,57 (3)	0,51 (4)
5	<i>інтроверсія</i>	0,65 (9)	0,57 (1) 0,59 (5)	?0,54 (1)	0,47 (6)
6	<i>сензитивність</i>	0,55 (1) 0,58 (2)	0,68 (7) ?0,60 (8)	0,56 (2)	0,55 (5)
7	<i>тривожність</i>	0,67 (7)	0,48 (7) ?0,52 (2)	0,60 (4)	0,60 (6)
8	<i>лабільність</i>	0,65 (3)	?0,47 (6) 0,49 (8)	?0,50 (3)	0,51 (7)

Примітка: представлені статистично значущі коефіцієнти рангової кореляції Спірмена, $p \leq 0,05$; цифри в дужках означають номери шкал відповідних методик.

Як видно з таблиці, виявлені зв'язки загалом підтверджують теоретичні уявлення і висунуту гіпотезу. Базові шкали ортогональної моделі особистості, діагностовані за методом ІТО, корелюють із більшістю відповідних шкал використаних у дослідженні методик. Так, екстраверсія позитивно корелює зі шкалою 9 (оптимізм) опитувальника СМДО, шкалою 8 (маніакальність) тесту Сонді, шкалою 1 (екстраверсія) опитувальника ЛВП, октантами 1 (владно-лідуючий) і 8 (відповідально-великодушний) тесту ДМО. Тривожність має позитивні коефіцієнти кореляції зі шкалою 7 (тривожність) опитувальника СМДО, шкалою 7 (депресія) методу портретних виборів Сонді, шкалою 4 (нейротизм) опитувальника ЛВП і октантом 6 (залежно-слухняний) тесту ДМО, негативно корелює зі шкалою 2 (садизм) тесту Сонді. Ригідність позитивно корелює зі шкалами 6 (ригідність) і 8 (індивідуалістичність) за методом СМДО, шкалою 6 (паранояльність) тесту Сонді, шкалою 3 (сумлінність) опитувальника ЛВП і октантом 4 (недовірливо-скептичний) опитувальника ДМО.

Представлені в таблиці значущі коефіцієнти кореляції підтверджують конструктну валідність використаних у дослідженні опитувальників, а також

оптимальність теоретичного підходу щодо реалізації теорії провідних тенденцій з метою психологічної діагностики особистісних рис керівників поліції. Простежується взаємодоповнюваність запропонованого комплексу методик, а також те, що ортогональна модель особистості, спрямована на виявлення чотирьох протилежних полярних провідних тенденцій (екстраверсія – інтроверсія, тривожність – агресивність, ригідність – лабільність, сензитивність – спонтанність), відповідає вимогам оптимальності. Застосований комплекс методик чітко вписується в модель індивідуальності, яка уможливорює діагностику трьох основних складових особистості – підсистеми конституціональних властивостей (типу вищої нервової діяльності й темпераменту), характерологічних рис і здібностей (ставлення до себе, інших, до справи і речей; особливості інтелекту), вищих соціально-психологічних особистісних проявів (системи потреб і вищих мотивів, цінностей, особливостей міжособистісної взаємодії тощо).

Значущі кореляційні зв'язки між шкалами опитувальників ІТО, СМДО і ДМО були доволі очікуваними (наше дослідження, з деякими уточненнями, підтвердило дані, раніше отримані Л.М. Собчик), проте виявлення статистично значущих кореляцій між шкалами опитувальника ІТО і ЛВП, зокрема, шкалою сензитивності та уживчивості (0,56), а також шкалою ригідності та сумлінності (0,57) дозволяє дійти висновку, що опитувальник ЛВП, розроблений авторами на базі інших теоретичних підходів, також підтверджує універсальність теорії провідних тенденцій і правильність напряму пошуку оптимальної теоретичної концепції психодіагностики та комплексу психодіагностичних методик. Те ж саме стосується і виявлених зв'язків шкал ІТО зі шкалами МПВ (тесту Сонді), який ґрунтується на психодинамічній моделі особистості. Значущі кореляції ІТО з вісьмома вабленнями МПВ також підтверджують універсальність ортогональної моделі особистості для психодіагностики і той факт, що пропонуваний теоретичний підхід здатний об'єднувати різні за призначенням методики.

Таким чином, концептуальна схема оптимальної психологічної діагностики і прогнозування ефективності та надійності керівного персоналу поліції з метою профвідбору і подальшого психологічного моніторингу в процесі професійної діяльності має будуватися з урахуванням наукових досягнень, базуватися на концепції провідних тенденцій; зокрема, враховувати необхідність обов'язкової психодіагностики з метою профвідбору фундаментальних типологічних особливостей людини (типу реагування, рівня агресивності – тривожності, екстраверсії – інтроверсії, ригідності – лабільності тощо). Комплексне вивчення особистості керівника поліції, крім типологічних і характерологічних особливостей, має включати дослідження ступеня розвитку загальних здібностей, а також компонентів суб'єктивної готовності до діяльності, зокрема мотивів професійної діяльності. Тому для проведення прикладних досліджень оптимальний психодіагностичний комплекс має включати не лише суб'єктивні характерологічні опитувальники, а також об'єктивні методики вивчення складових управлінських здібностей (передусім інтелектуальних) і тести для дослідження мотиваційної та комунікативної сфер.

Психологічні методики діагностики професійної придатності керівників поліції мають методологічно взаємодоповнюватися в руслі концепції провідних тенденцій. До них доцільно віднести суб'єктивні *характерологічні опитувальники* – стандартизований метод дослідження особистості (СМДО) та індивідуально-типологічний опитувальник (ІТО) (Л.М. Собчик), опитувальник діагностики міжособистісних відносин (ДМВ) (Т. Лірі), опитувальник локатора великої

п'ятірки (ЛВП) (Дж. Ховарда, П. Медіни). Зазначений комплекс доцільно доповнити проєктивним методом портретних виборів (МПВ) (Л. Сонді), оскільки він уможливує визначення восьми базисних ваблень особистості та результати його використання корелюють із даними, отриманими за допомогою зазначених опитувальників. Також важливо використовувати *тести вивчення загальних здібностей*, зокрема вербальні та невербальні субтести тесту рівня і структури інтелекту Р. Амтхауера, тести дивергентного мислення Дж. Гілфорда й Е. Торренса, тести діагностики емоційного інтелекту (Р. Бар-Она, Д. Люсіна, М. Манойлової); *тести дослідження спрямованості особистості керівника*, такі як опитувальник рівня самоактуалізації Джонса-Крендалла, тест Г. Хекхаузена, тест С. Розенцвейга, опитувальник локусу контролю, опитувальник копінг-стратегій (С. Хобфол), опитувальники стилів керівництва (А.С. Петровська) і толерантності до невизначеності Мак-Лейна (адаптація О.Г. Луковицької). Дослідження підтвердили доцільність використання зазначеного психодіагностичного комплексу з метою прогнозування професійної придатності, ефективності та надійності керівного персоналу Національної поліції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барко В.І., Зелений В.І., Ірхін Ю.Б. Робоча книга керівника органу внутрішніх справ (психолого-педагогічний аспект): навч. посіб. Вінниця: Книга-Вега; Вінниц. обл. друк., 2009. 248 с.
2. Практикум по психологии / под ред. А.Н. Леонтьева, Ю.Б. Гиппенрейтер. Москва: Наука, 1972. 215 с.
3. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Профессионализм и лидерство. Харьков: ТИТУЛ, 2006. 578 с.
4. Кабаченко Т.С. Психология управления: учеб. пособие. Москва: Педагогическое общество России, 2003. 384 с.
5. Мучински П. Психология, профессия, карьера. 7-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 539 с.
6. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. Санкт-Петербург: Речь, 2003. 624 с.
7. Сошников А., Пеленицын А. Оценка персонала: психологические и психофизиологические методы. Москва: Эксмо, 2009. 240 с.

REFERENCES

1. Barko, V.I., Zelenyi, V.I., Irkhin, Yu.B. (2009) Robocha knyha kerivnyka orhanu vnutrishnikh sprav (psykhologo-pedagogichnyi aspekt): navch. posib. "Workbook of the Head of an Internal Affairs Department" (psychological and pedagogical aspect): manual. Vinnitsia: Book Vega. 248 p. [in Ukrainian].
2. Praktikum po psikhologii. "Practicum on Psychology" / ed. A.N. Leontyeva, Yu.B. Hippenreiter. Moscow: Science, 1972. 215 p. [in Russian].
3. Bandurka, A.M., Bocharova, S.P., Zemlyanskaya E.V. (2006) Professionalizm i liderstvo. "Professionalism and Leadership". Kharkiv: TITUL. 578 p. [in Russian].
4. Kabachenko, T.S. (2003) Psihologiya upravleniya: ucheb. posobie. "Psychology of Management": study. Moscow: Pedagogical Society of Russia. 384 p. [in Russian].
5. Muchinski, P. (2004) Psihologiya, professiya, kariera. "Psychology, Profession, Career". 7th ed. St. Petersburg: Peter. 539 p. [in Russian].
6. Sobchik, L.N. (2003) Psihologiya individualnosti. Teoriya i praktika psihodiagnostiki. "Psychology of Personality. Theory and Practice of Psychodiagnosics". St. Petersburg: Rech". 624 p. [in Russian].
7. Soshnikov, A., Pelenicyn, A. (2009) Otsenka personala: psihologicheskie i psihofiziologicheskie metody. "Estimation of Personnel: Psychological and Psychophysiological Methods". Moscow: Exmo. 240 p. [in Russian].

UDC 159.922

V.I. Barko,

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Chief Researcher, State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine, ORCID
ID 0000-0003-4962-0975,

L.A. Kyriienko,

Leading Researcher, State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0001-9394-1288,

V.V. Barko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-3836-2627

THEORETICAL AND PSYCHOLOGICAL GROUNDS OF USING QUESTIONNAIRES FOR THE CONTEST FOR SENIOR POSITIONS IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Paper is devoted to the issue of the development of theoretical foundations and methodical psychodiagnostic tools for conducting a competitive procedure for occupation senior management positions in the system of the National Police of Ukraine. The theoretical bases and internal structure of the process of diagnostics of professional suitability of the personality for the management activity are described. In development of the model of psychodiagnosis of workability and testing of the hypothesis, a concept was introduced in which the determining topological diagnostic feature is the presence at all levels of the personality of an emotional dynamic pattern, represented by one or several leading tendencies.

The results of an experimental study aimed at determination of the degree of connection between the basic scales of common personal questionnaires within the framework of the model reflecting contrasting individual-psychological properties are presented.

It has been shown that the conceptual scheme of optimal psychological diagnostics and forecasting of an efficiency and reliability of the police chiefs for the purpose of professional separation and further psychological monitoring in the course of professional activity should be based on scientific achievements, based on the concept of leading tendencies; in particular, to take into account the necessity of compulsory psychodiagnosis in order to remove the fundamental typological features of a person (type of response, level of aggressiveness – anxiety, extraversion – introversion, rigidity – lability, etc.)

Comprehensive study of the personality of the head of the police, in addition to typological and characterological features, should include the study of the degree of development of general abilities, as well as components of subjective preparedness for activities, in particular motives for professional activity. Therefore, for the applied research, the optimal psycho-diagnostic complex should include subjective characterological questionnaires as well as objective methods for studying the components of managerial abilities (primarily intellectual) and tests for the research of motivational and communicative spheres.

Keywords: the National Police, psychodiagnostic methods, psychological selection, competition, leading positions, leading tendency, professional suitability.

Отримано 22.11.2018